

درباره تاریخچه آزمون ورودی دانشگاه، به بهانه سالروز بر گزاری نخستین کنکور سراسری ایران

خاطره بازی باغول کنکور

الیه توانا- تصور کنید امروز چهارشنبه ۱۵ مردادماه ۱۳۴۸ است. شهر قیافه پرهیجانی به خود گرفته؛ از ساعت شش صبح رفت‌وآمد وسایل نقلیه به شکل غیرعادی به چشم می‌خورد و در بعضی نقاط شهر جنب‌وجوش خاصی دیده می‌شود. عابران ، تماشاگران و پیشه‌وران سحرخیز از دیدن این‌همه شور و هیجان، آن هم در این ساعت روز متعجب شده‌اند. ساعت هشت از شلوغی در سطح شهر کاسته و تجمع افراد به جلوی در دانشگاه‌ها منتقل می‌شود. پیش‌بینی می‌شود اتفاقی که امروز در حال رخ دادن است تا مدت‌ها، دست‌کم تا نیم قرن آینده، قشر وسیعی از جامعه‌مان را درگیر خودش کند و آن‌ها را در نگرانی و اضطرابی عمیق فرو برد. امروز اولین کنکور سراسری دانشگاه‌های دولتی در ایران برگزار می‌شود! بله، همه‌چیز از مرداد ۴۸ شروع شد و از حدود ۵۰ سال پیش، مفهوم کنکور با تمام حواشی‌اش، وارد زندگی جوانان ایرانی شد. این روزها که ۹۳۰ هزار و ۳۰۸ نفر منتظر دریافت نتیجه کنکورشان هستند، دوربین را زدیدم روی دور تند و به حدود ۵۰ سال قبل برگشتیم تا ببینیم این بلای دانش‌آموز سوز(!) از کجا و چگونه به سرانجام آمد؟ در این پرونده غیر از مرور تاریخچه کنکور، مروری هم داریم بر خاطرات و نوستالژی‌های کنکوری. همچنین اطلاعات جالبی می‌خوانیم از نحوه پذیرش دانشجو در کشورهای دیگر. با ما همراه باشید.

مختصری درباره تاریخچه کنکور

سروکله کنکور از چه‌زمانی و چگونه پیدا شد؟

نیاز جدید به‌دنبال روش منسجم‌تری باشند. به‌این ترتیب، در سال ۴۷ وزارت علوم و نهادی به‌نام «مرکز آزمون‌شناسی» تأسیس شد؛ مرکزی که اولین آزمون سراسری متمرکز برای ورود به دانشگاه را در سال ۴۸-۴۷ برگزار و خودش را برای همیشه آماج آه و ناله‌های جویندگان علم کرد! در این کنکور اولیه، ۴۷ هزار و ۷۰۳ نفر شرکت کردند؛ ۱۲ دانشگاه با ۳۰ رشته تحصیلی وجود داشت و داوطلبان می‌توانستند ۱۰ رشته را انتخاب کنند. نکته جالب این‌که اولین کنکور، نه به شکل تستی که به‌صورت سوال‌های کوتاه‌جواب برگزار شد؛ بیچاره بدخطاها! کنکور، در سال ۵۴ که سازمان سنجش و آموزش تشکیل شد، جایگاه سازمان‌یافته‌تری به خود گرفت. تا این سال‌ها علاوه بر نتایج کنکور، معدل امتحانات نهایی ششم متوسطه، نوع مدرک، سهمیه منطقه، جنسیت و نظام وظیفه هم در قبولی داوطلبان تأثیر داشت. سه سال بعد؛ یعنی در سال

اوایل دهه سی بود که جرعه‌های تأسیس دانشگاه به شکل امروزی در ایران زده شد؛ البته تا قبل از این تاریخ، در کشور آموزش عالی وجود داشت اما بسیار محدود و در اختیار افرادی معدود و تحت عنوان‌هایی مثل «فرهنگستان» و «مدرسه عالی» بود. همزمان با تأسیس دانشگاه‌ها، دغدغه پیداکردن روشی برای سنجش وپذیرش افراد هم به‌وجود آمد؛ برای حل این مشکل، هر دانشگاه برای خودش مستقل عمل می‌کرد و با آزمون‌ی مخصوص به‌خودش، دانشجو می‌پذیرفت. تا پیش از سال ۴۲ اوضاع بر همین منوال بود. بعد از این تاریخ اما برای پذیرش دانشجو، «مسابقه»ای درنظر گرفته‌شد؛ این مسابقه را هیئت مسابقات ورودی دانشگاه‌ها برگزار می‌کرد که به‌نوعی جد بزرگ همین کنکور خودمان محسوب می‌شود. کم‌کم تعداد دانشگاه‌ها و داوطلبان ورود به دانشگاه آن قدر افزایش پیدا کرد که مسئولان وقت مجبور شدند برای پاسخ‌گویی به این

یک کنکوری سابق از کنکور می گوید

ما با کنکور و متعلقاتش - استرس ، اضطراب و کابوس‌های پی‌درپی- تازه از سال‌های آخر دبیرستان یعنی اوایل دهه هشتاد آشنا شدیم؛ نسل بعد از ما افتخار آشنایی با هیبت مخوفش را از همان ورود به دبیرستان پیدا کرد؛ بچه‌های الان هم از سیزده-چهارده سالگی تست می‌زنند و کتاب کمک درسی قورت می‌دهند. با همین سرعت و فرمان پیش برویم، به شرط بقای کنکور، نسل‌های بعدی باید از توی گهواره و کالسکه خودشان را برای کنکور آماده کنند. بگذریم. اواسط سال سوم دبیرستان بودیم که به‌صرافت تست زدن افتادیم. آن موقع‌ها هیچ معلمی دانش‌آموزان را به خریدن کتاب‌های کمک درسی وادار نمی‌کرد و بازارش به داغی امروز نبود. ما هم طبعاً بیمار نبودیم در غیاب تهدید و ارباب، خودمان را توی هچل بیندازیم و بابت خرید کتاب کمک درسی به جیبمان فشار بیاوریم. این بود که با پرس‌وجو مغازه‌ای را پیدا کردیم که کتاب کمک درسی کرایه می‌داد. هفته‌ای مبلغ ناچیزی می‌گرفت و چندتایی کتاب امانت می‌داد، تو هم باید سر موقع کتاب را تر و تمیز تحویل می‌دادی. کتاب‌ها هم همه انصافاً تمیز بود، اگر از یادگاری‌ها ، نقاشی‌ها و خط‌خطی‌ها فاکتور بگیریم. پیش‌دانشگاهی که شروع شد، فهمیدیم چیزی به اسم کنکور آزمایشی وجود دارد. این آزمون‌ها را سازمان سنجش برگزار می‌کرد، البته تک‌تک و تک موسسات آموزشی هم وجود داشت، اما مثل امروز تبلیغاتشان از هر کنج و سوراخ و در و دیواری آویزان نبود و ما هم خیلی در قیدش نبودیم. سازمان سنجش آن وقت‌ها تمام اطلاعیه‌های مربوط به آزمون‌های آزمایشی و کنکور اصلی، یعنی زمان و مکان دریافت کارت ورود به جلسه و برگزاری آزمون و نتایج را، در «بیک سنجش» منتشر می‌کرد، بیک سنجش را ده‌کهای روزنامه‌فروشی می‌فروختند و معلوم نبود چرا سیستم توزیعش را درست نمی‌کردند که همان لحظه اول نیاب نشود و هر ماه برای گیر آوردنش، تمام ده‌ک‌های شهر را بالا و پایین نکنیم. بدتر از همه این بود که نتیجه کنکور را در همین بیک کذابی منتشر می‌کردند. التفات دارید؟ توی خانه زیر باد کولر و پای لپ‌تاپ نمی‌نشستیم برای فهمیدن نتیجه کنکور، توی خیابان‌ها در به‌در دنبالش می‌گشتیم. بلایی را که آن روز گرم آخرهای شهریور سر من آمد، خدا سر هیچ بنی بشری نیاورد. روز اعلام نتایج بود؛ پیدا کردن همین یک تکه کاغذ «ویژه‌نامه اعلام اسامی پذیرفته‌شدگان نهایی آزمون سراسری» تا ساعت ده شب طول کشید. چندین ساعت استرس و نگرانی پیدا کردن بیک سنجش، بعدش تبدیل شد به دلشور پیدا کردن اسمم بین آن چند هزار نفر. یادم نمی‌آید چندین بار کلر دیف بت را خواندم تا بالاخره ناپاورانه اسمم را دیدم. همین الان هم با تعریف کردنش، ضربان قلبم بالا می‌رود. خاطره آزمون‌های آزمایشی به خاطر روز اعلام نتایج گره خورد و ماجرای روز برگزاری آزمون از قلم افتاد؛ از ایست و بازرسی بدنی گذشتیم و وارد سالن شدیم. با دیدن صندلی‌های چوبی زهوار درفته، خیلی جانخوردیم چون وضعیت نیمکت‌های کلاس‌مان هم خیلی بهتر نبود اما آن پارچ پلاستیکی قرمز چرک که برای پذیرایی در نظر گرفته بودند، دیگر خارج از تحمل بود. تمام چهار ساعت کنکور، تشنگی را به آب خوردن از آن پارچ منفرور ترجیح دادم. البته یک‌نوع از ازان‌ترین و بی‌کیفیت‌ترین کیک‌ها و آبمیوه‌های جهان را هم برایمان آوردند اما آن قدر درباره خیس و کثیف شدن پاسخنامه موقع خوراکی خوردن شنیده‌بودم که آن‌ها را هم بی‌خیال شدم. یادم می‌آید حدود نیم‌ساعتی از کنکور گذشته بود که دیدم مراقب‌ها یک نفر را به طرف آخر سالن هدایت می‌کنند. اول فکر کردم عجب آدم بی‌خیالی است که تازه الان رسیده، بعد که صندلی چپ‌دست برایش آوردند فهمیدم بنده خدا این همه مدت معطل صندلی بوده‌است و آن گزینه «چپ‌دست» موقع پر کردن فرم ثبت‌نام هم؛ یعنی کشک!

کارتون از سجاد جعفری

وقتی اسم «کنکور» می‌آید، یاد چه چیزهایی می‌افتید؟

■ (الف) تپش قلب

کنکور (به فرانسوی: Concours)، آزمونی است برای سنجش دانسته‌های علمی داوطلبان ورود به دانشگاه‌ها. اما این فقط معنای لغوی این واژه است؛ وقتی اسم کنکور می‌آید بیشتر از این‌که به «آزمون‌ی برای سنجش دانسته‌های علمی، فکر کنیم، ترس و وحشت و اضطراب و ناراحتی اعصاب و تاریکی (!) برایمان تداعی می‌شود. کنکور غیر از این احساسات، ما را یاد بعضی افراد هم می‌اندازد.

■ (ب) دکتر توکلی

دکتر (حسین توکلی، مشاور عالی سازمان سنجش را همه کسانی که در ۴۰ سال گذشته کنکور داده‌اند کمابیش می‌شناسند؛ کسانی که الان سن و سالی ازشان گذشته ولی هنوز هم با دیدن تصویر آقای دکتر از تلویزیون، دلپره کنکور سرافشان می‌آید. توکلی از زمان نخستین دوره برگزاری آزمون سراسری در کشور، در سازمان سنجش حضور داشته و بیشتر این سال‌ها به‌طور خستگی‌ناپذیری به داوطلبان، «همراه داشتن مداد سیاه نرم» را یادآوری کرده‌است. آقای توکلی ۶۹ ساله است؛ دکترای روان‌شناسی کاربردی دارد ولی درباره علاقه‌ش غیر از کنکور و توصیه‌های کنکوری اطلاعات بیشتری در دست نیست اما همه می‌دانند آقای دکتر از یک چیز متفر است؛ باز نشستگی!

■ (ج) حسینی‌بای

«سیدمحمد رضا حسینی‌بای»، خبرنگار صدا و سیما هم یکی از آن کسانی است که دیدن و شنیدن اسمش برای آن‌هایی که در ۱۵ سال اخیر کنکوری بوده‌اند، یادآور یکی از پراسرترس ترین روزهای زندگی‌شان است! حسینی البته در تمام این سال‌ها همیشه سعی کرده از روز کنکور، گزارش‌های سرخوشانه تهیه کند اما خب کنکور ذاتاً دلپره‌آور است و فرقی ندارد پای تلویزیون یک عروس و داماد خوشحال را سر جلسه ببینی یا یک گروه پسر بی‌خیال را که دم در حوزه امتحانی با هم شوخی می‌کنند. حسینی‌بای، ۴۳ ساله است؛ مدرک کارشناسی تاریخ دارد؛ ۱۵ سال است که روز برگزاری کنکور کله سحر از خواب بیدار می‌شود و گفته می‌شود در این سال‌هایی که زحمت کشیده تا دم در حوزه رفته، اگر کنکور هم می‌داد الان چندتا مدرک دکتر! داشت برای خودش!

خسته‌است؛ از دستش دلگیر نباشید.

به‌ویژه این‌که در سال‌های اخیر هم مدام با شنیدن

زمرمه حذف شدنش، لرزه به جانش افتاده و استرس‌های زیادی را تحمل کرده‌است.

منبع: خبرگزاری فارس

کنکور در دیگر کشورهای دنیا چه شکلی است؟

علوم سیاسی. کنکور چینی‌ها به قدری جدی است که ساخت و ساز ساختمان‌ی در اطراف محل‌های برگزاری کنکور متوقف شده و از راننده‌ها خواسته می‌شود از بوق زدن در این نواحی خودداری کنند و خودروهای پلیس و آمبولانس در بیرون در حالت آماده‌باش و سر می‌برند. البته ناگفته نماند که برخی معتقدند گرچه موفقیت در «گائو‌کائو» برای قبولی در یک دانشگاه خوب مهم است اما داشتن ارتباطات مناسب و نفوذ در سیستم قدرت از اهمیت بیشتری برخوردار است!

■ **آمریکا، کنکوری دیگری**

آمریکا به سیستم آموزشی گران‌قیمتش معروف است. دانش‌آموزان پس از به پایان رساندن دبیرستان، دبلیم پایان این دوره را دریافت می‌کنند. کسانی که با موفقیت دبلیم می‌گیرند، بدون نیاز به گذراندن کنکورهای واحد کنکوری، وارد دانشگاه یا کالج می‌شوند. کالج‌ها در آمریکا مراکزی هستند که معمولاً تا مقطع کارشناسی می‌توان در آن‌ها تحصیل کرد اما دانشگاه‌ها تا سطح دکترا هم درس و مدرک ارائه می‌کنند. هر دانشگاه برای پذیرش دانشجو، قوانین خاص خود را دارد و به‌صورت مستقل عمل می‌کند. در طول روند پذیرش ممکن است دانشگاهی آزمون ورودی هم برگزار کند. معمولاً سوابق تحصیلی و نمرات برای مقاطع پایین‌تر و مقالات، سابقه پژوهش و رزومه برای مقطع دکترا از معیارهای متداول پذیرش محسوب می‌شود. اما در کشور آمریکا، سدی بزرگ تر از کنکور بر سر راه داوطلبان ورود به دانشگاه وجود دارد و آن هم هزینه است. بسیاری از دانشجویان با دریافت کمک هزینه‌های تحصیلی، وام‌های کم بهره یا بلاعوض بخشی از هزینه تحصیل خود را تأمین می‌کنند. این هزینه‌ها بسته به رشته و مقطع تحصیلی از ۸ هزار تا ۵۰ هزار دلار در سال متغیر است.

منابع:

لیبراسیون (Liberation.fr)،

آتلانتیکو (Atlantico.fr)

نمی‌شوند بلکه بخشی از سیستم آموزش عالی این کشور بوده و وزارت آموزش ملی و وزارت فرهنگ فرانسه، مسئولیت برگزاری دوره‌های یک تا سه ساله «آمادگی برای کنکور» را برعهده دارند. اما نوع کنکور‌ها در فرانسه هیچ ارتباطی با سیستم چهارگزینه‌ای ندارد. برگزاری کنکورهای کتبی دروس مختلف یک هفته به طول می‌انجامد. در کنکور رشته‌های فنی، آزمون‌های فیزیک/ شیمی، ریاضی، زبان فرانسه، زبان‌های خارجی و انفورماتیک به صورت جداگانه و تشریحی برگزار می‌شود. سال ۲۰۱۷، در آزمون زبان فرانسه به داوطلبان ۴ ساعت فرصت داده شده‌بود تا مقاله‌ای تحلیلی درباره یکی از نظریات «سیمون دوبوآر»، بابوی فیلسوف فرانسوی بنویسند. در صورت موفقیت در آزمون‌های کتبی، داوطلبان به مرحله آزمون‌های شفاهی می‌رسند تا در قالب مصاحبه، انگیزه‌ها و مسئولیت‌پذیری خود را اثبات کنند.

■ **کنکور چینی، عامل افسردگی و خودکشی**

«کنفسیوس»، فیلسوف مشهور چین باستان، آموزش را یکی از بزرگ ترین ارزش‌های انسانی می‌داند. به همین علت ادامه تحصیل در بین چینی‌ها از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است. راه ورود به دانشگاه در این کشور از کنکوری دشوار به نام «گائو‌کائو» می‌گذرد. در صورت موفق نشدن در این کنکور، جوانان چینی نه تنها محکوم به فعالیت در مشاغل نامناسب می‌شوند بلکه باعث ناامیدی خانواده‌هایشان هم خواهندشد. در چین، افسردگی‌های شدید و گاه خودکشی پس از «گائو‌کائو» اتفاق غیرمعمولی محسوب نمی‌شود. این آزمون طی دویاسه روز برگزار شده و موارد امتحانی شامل زبان چینی، ریاضی، زبان انگلیسی و یک درس دیگر می‌شود. این درس بسته به هر ایالت چین متفاوت است؛ در بعضی ایالت‌ها شیمی، فیزیک یا بیولوژی امتحان گرفته می‌شود و در بعضی دیگر تاریخ، جغرافیا یا

محیا فرجی- کنکور کم و بیش در همه کشورها وجود دارد. به عبارت بهتر در بسیاری از کشورها برای وارد شدن به دانشگاه، رشته‌های خاص یا حتی تصدی بعضی مشاغل، داوطلبان باید مسلح شده، زره آهنین به تن کرده و به جنگ کنکور بروند. با توجه به این که کلمه «کنکور» در زبان فارسی از کلمه‌های وارداتی محسوب می‌شود و ریشه در زبان ما ندارد بهتر دیدیم سری به کشورهای دیگر بزنیم تا ببینیم آن‌ها که احتمالاً کنکور را اختراع کرده‌اند چگونه برگزارش می‌کنند. آیا در دیگر نقاط جهان هم مانند کشور ما ترافیک کنکور برای ورود به مقاطع دانشگاهی وجود دارد؟

■ **فرانسه، مهد کنکور**

در زبان فرانسه هم به کنکور می‌گویند؛ اما به علت سوسپال دموکرات بودن کشور فرانسه، همه شهروندان این کشور می‌توانند بدون هیچ مشکلی و به‌صورت نسبتاً رایگان به مدرسه و دانشگاه دسترسی داشته باشند. پس با توجه به این که کنکور می‌تواند نوعی مانع بر سر راه این دسترسی آزاد باشد، دارندگان مدرک دبلیم به گذراندن کنکور برای ورود به دانشگاه نیاز ندارند. داوطلبان با مدارک شناسایی خود به دانشگاه‌های دولتی مدنظرشان می‌روند و در رشته مورد علاقه شان ثبت نام می‌کنند. اما در فرانسه دو نوع کلی دانشگاه وجود دارد؛ یکی دانشگاه‌های دولتی که کم و بیش کیفیت آموزشی همه آن‌ها برابر است و دیگر «اکول‌ها» یا مدارسی که کیفیت آموزشی خیلی بالایی دارند و برای ورود به آن‌ها گذراندن کنکور ضروری است. «اکول‌ها» شامل مدارس مهندسی، حقوق، اقتصاد و ... می‌شوند و هریک به فراخور رشته‌هایی که ارائه می‌دهند، کنکور متفاوتی برگزار می‌کنند. این کنکور‌ها معمولاً به قدری دشوار است که دانش‌آموزان بعد از دریافت دبلیم خود در «کلاس‌های آمادگی برای کنکور» ثبت نام می‌کنند. این کلاس‌ها توسط آموزشگاه‌های آزاد و غیردولتی برگزار